

Věcný záměr zákona o dobrovolnictví

A. Účel návrhu, důvody předložení

Věcný záměr zákona o dobrovolnictví je předkládán v souladu s Plánem legislativních prací vlády na rok 2015.

Cílem návrhu je vytvořit novou právní úpravu, která bude mít dopad na co nejširší oblast dobrovolnických činností, bude definovat právní postavení dobrovolníka a upraví vztahy při výkonu dobrovolnictví. V současné době je upravena pouze malá část dobrovolnictví v ČR, která spadá pod zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o dobrovolnické službě“).

Na základě shody odborné i laické veřejnosti vzešel požadavek na vyzdvižení významu všech veřejně prospěšných dobrovolnických činností vykonávaných pro společnost a posílení postavení dobrovolníků a dobrovolnictví obecně. Jedním z prostředků bude vyjádření podpory dobrovolnictví a poskytnutí benefitů pro co nejširší spektrum dobrovolníků a dobrovolnických organizací. Návrh dále reaguje na podněty z aplikační praxe zákona o dobrovolnické službě. Snaží se zkvalitnit a zefektivnit právní úpravu týkající se akreditovaného dobrovolnictví.

Důvodem zpracování nového zákona je společenská potřeba právní úpravy, která by se týkala dobrovolnictví v celé jeho šíři a byla tak vyjádřena podpora všem možným formám dobrovolnické činnosti. Cílem změny zákona je také ukotvení obecně využitelného pojmu dobrovolnictví v rámci právního řádu České republiky.

B. Zhodnocení stávající právní úpravy

V českém právním řádu existuje speciální právní předpis, který upravuje úzký výsek problematiky dobrovolnictví – zákon o dobrovolnické službě. Zákonem se řídí organizace, které získaly akreditaci pro oblast dobrovolnické služby, nebo organizace, které dobrovolníky v akreditovaném režimu přijímají, a dobrovolníci vyslaní organizací s akreditovaným programem. Zákon o dobrovolnické službě stanovuje podmínky, za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu, určuje standardy výkonu dobrovolnické služby a zajišťuje bezpečí a ochranu pro dobrovolníky i příjemce jejich služby. Zákon má po celou dobu jeho účinnosti v gesci Ministerstvo vnitra (dále jen „ministerstvo“).

Zákon o dobrovolnické službě však nezahrnuje např. takové formy dobrovolnictví, které jsou vykonávány dobrovolníky podle zvláštních předpisů nebo pravidel EU, ať již se jedná např. o dobrovolníky Českého červeného kříže, dobrovolné hasiče či Evropskou dobrovolnou službu a EVHAC¹. Zákon se vztahuje pouze na dobrovolnictví vykonávané organizacemi, které mají akreditovaný program či projekt dle požadavků kladených na ně zákonem o dobrovolnické službě a spadají tak tzv. pod akreditovaný režim. Na organizace, které nejsou zmíněny v taxativním výčtu zákona jako organizace, které mohou být vysílajícím subjektem, anebo na organizace, které o akreditaci z různých důvodů žádat nechtějí, ačkoliv jim to zákon

¹ EU Aid Volunteers (Evropský dobrovolnický sbor humanitární pomoci)

umožňuje, se zákon o dobrovolnické službě v současné podobě nevztahuje. Jedná se o velký počet dobrovolníků a organizací, kterým není žádným způsobem v současném právním řádu výslovně vyjádřeno uznání jejich velmi prospěšné činnosti, neexistuje ani základní právní vymezení terminologie a vzájemných vztahů subjektů působících v dobrovolnictví.

Zákon o dobrovolnické službě zahrnuje pouze část dobrovolnictví podporovaného státem, uvádí tak ve zmatek odbornou i laickou veřejnost, která zákon považuje za určující právní normu veškerého dobrovolnictví, a často dochází k mylné interpretaci zákona.

Nová právní úprava bude také řešit nedostatky stávající právní úpravy. Zákon o dobrovolnické službě musí projít zásadními změnami, které si vyžaduje 12ti letá aplikační praxe. Zákon o dobrovolnické službě se jeví jako nepřehledný, matoucí a logicky neprovázaný. Povinnosti kladené vysílajícím organizacím jsou neuspořádané, rozptýlené v mnoha paragrafech. Z hlediska správního orgánu zákon nedostatečně upravuje dosah jeho pravomocí při udělování akreditací pro oblast dobrovolnické služby a při realizaci správních kontrol. Řešení spočívající v úpravě stávající právní normy formou novelizace se jeví jako nerealizovatelné vzhledem k plánované zcela odlišné koncepci a velkému počtu nutných změn. Proto bylo přistoupeno k řešení nedostatků formou zcela nového právního předpisu, jenž by odpovídal požadavkům vyplývajícím ze zkušeností s dosavadní aplikací zákona.

C. Návrh věcného řešení

Věcný záměr zákona rozděluje zákon o dobrovolnictví do čtyř částí:

- I. Definice, základní pojmy
- II. Práva a povinnosti dobrovolnické organizace
- III. Akreditovaný dobrovolnický program
- IV. Přejícná ustanovení

I. část zákona – Definice, základní pojmy

První část zákona bude obsahovat vyjádření prospěšnosti, podpory dobrovolnictví a dobrovolníků, uvede obecné definice dobrovolnictví, dobrovolníka, dobrovolnické organizace a negativně vymezení činnosti, které nebudou považovány za dobrovolnictví či požadavky kladené na dobrovolnické organizace.

Předkladatel je veden snahou definovat dobrovolníka a dobrovolnictví tak, aby definice byly co nejobecnější a byly platné pro co nejširší spektrum dobrovolnických činností a zároveň se snaží vymezení dobrovolnictví tak, aby nemohlo být zneužíváno a nebylo zaměňováno za jiné instituty (např. brigáda, stáž, veřejná služba, odborná školní praxe).

Zákon upraví definici dobrovolníka tak, že dobrovolníkem je člověk, který vykonává dobrovolnictví. Podmínkou bude, že tato osoba musí být starší 15 let a že je schopna konkrétní dobrovolnickou činnost vykonávat i s ohledem na svou rozumovou a volní vyspělost. U zletilého dobrovolníka pak bude podmínkou, že jeho svéprávnost nebyla soudem v tomto ohledu omezena. Dobrovolníkem se může stát pouze osoba, která bude způsobilá vykonávat činnosti, které jí budou uloženy, a musí být schopna samostatně posoudit, zda může plnit podmínky výkonu těchto činností.

Fyzická osoba se pak stává dobrovolníkem ve chvíli, kdy začne vykonávat dobrovolnictví. Toto ustanovení bude důležité zejména pro posuzování možnosti čerpání benefitů v souvislosti s výkonem dobrovolnictví, které se nebudou vázat např. pouze na sepsání smlouvy nebo proškolení dobrovolníka, ale bude muset dojít ke konkrétní dobrovolnické aktivitě.

Klíčová podstata zákona je konsensuální vymezení termínu dobrovolnictví platného pro maximální množství dobrovolnických činností a zavedení tohoto termínu do českého právního řádu. Dobrovolnictví bude definováno jako veřejně prospěšná činnost přispívající k dosahování obecného blaha, které je vykonáváno dobrovolníkem ze svobodné vůle, ve volném čase a bez nároku na odměnu, protislužbu či zvýhodnění, vyjma benefitů definovaných zákonem. Zásadní charakteristikou dobrovolnictví je výkon bez nároku na finanční ohodnocení či právo na jakoukoli protihodnotu či výhodu (s výjimkou těch přiznaných zákonem). Pro úplnost bude za dobrovolnictví považována i činnost vykonávaná dobrovolníkem samostatně přímo u konkrétní fyzické osoby bez podpory organizace. Přičemž i tato fyzická osoba (případně její zákonný zástupce či opatrovník) je povinna plnit povinnosti vyplývající z II. části návrhu zákona. I když se při posuzování, zda půjde či nepůjde o dobrovolnictví, bude vycházet ze základních definic zákona, zákon přesto uvede konkrétní činnosti, které zejména nebudou považovány za dobrovolnictví a nebudou tedy spadat do působnosti zákona. Jedná se především o činnosti, které nelze považovat za veřejně prospěšné, ale spíše pouze sobě prospěšné, či prospěšné nejbližšímu okolí v rodině nebo v podobě drobné služby a protislužby mezi sousedy.

Za dobrovolnickou činnost nebudou považovány aktivity vykonávané v rámci povinností, které vznikly v rámci jiného právního vztahu, ať již se jedná např. o členský, pracovněprávní vztah apod., ani činnosti vykonávané např. statutárním orgánem, které vyplývají z povinností statutárního zástupce. Všechny výše uvedené vztahy jsou založeny na vykonávání činností vyplývajících z jasně definovaného právního vztahu, který vymezuje jejich práva a povinnosti, a jsou určeny zákoníkem práce nebo občanským zákoníkem, zakladatelskými listinami a stanovami organizací. Práva a povinnosti dobrovolníků budou vymezeny odlišně zákonem o dobrovolnictví a vzniknou uzavřením smlouvy dobrovolníka s dobrovolnickou organizací. Nebude však vyloučeno, aby člen či statutární zástupce, zaměstnanec mohli působit v dané organizaci jako dobrovolníci, ale budou tak muset činit nad rámec svého právního postavení (práv a povinností) člena, statutárního zástupce a zaměstnance.

Podstatnou podmínkou návrhu je, že dobrovolnictví nesmí být alternativou nebo náhradou za řádnou placenou práci.

Za dobrovolnickou činnost nebudou považovány aktivity, které jsou vykonávány v rámci podnikání, a to ani u těch veřejně prospěšných organizací, které budou mít část činností veřejně prospěšných a část činností založených na podnikání. Dobrovolníci budou moci působit pouze v rámci veřejně prospěšných aktivit.

Z působnosti zákona je nutné výslovně vyjmout také výkon vojenské činné služby, protože na základě dobrovolnosti může občan mimo stav ohrožení státu nebo mimo válečný stav vykonávat vojenskou činnou službu jako službu vojáka z povolání nebo jako službu vojáka v záloze na vojenském cvičení nebo na výjimečném vojenském cvičení. V době stavu ohrožení státu nebo válečného stavu vykonává voják mimořádnou službu.

Po vymezení pojmu dobrovolník a dobrovolnická činnost zákon definuje pojem dobrovolnická organizace. Za dobrovolnickou organizaci bude zákonem pokládána právnická osoba, která bude dobrovolníky vybírat, organizovat a podporovat výkon dobrovolnictví. Podmínkou bude, že právnická osoba je bezúhonná (viz dále) a veřejně prospěšná podle § 146

občanského zákoníku (z důvodu povahy a větší transparentnosti takových právnických osob), nebo že se jedná o státní orgán, územní samosprávný celek, státní příspěvkovou organizaci, příspěvkovou organizaci územních samosprávných celků či školskou právnickou osobou.

Dobrovolnická organizace (podle II. i III. části zákona) bude muset splňovat podmínku bezúhonnosti. Za bezúhonnou se nebude považovat právnická osoba, která byla pravomocně odsouzena v souladu se zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, pro trestný čin (úmyslný i nedbalostní), pokud odsouzení nebylo zahaleno nebo pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena.

Výpis z evidence Rejstříku trestů se po právnických osobách vyžadovat nebude, neboť tento je pro právnické osoby veřejně přístupný na internetu. Pouze právnická osoba se sídlem v zahraničí doloží bezúhonnost také dokladem obdobným výpisu z evidence Rejstříku trestů osvědčujícím bezúhonnost, vydaným státem, ve kterém má sídlo, který musí odrážet skutečný stav a nesmí být starší než 3 měsíce a musí být doložený úředním překladem do českého jazyka. Pokud takový doklad domovský stát nevydává, doloží se bezúhonnost písemným čestným prohlášením.

Dobrovolnická organizace se v II. části zákona dále nedělí. Ve III. části zákona je pak účelné ji dělit na organizaci přijímající a vysílající.

II. část zákona - Práva a povinnosti dobrovolnické organizace

Cílem II. části zákona je podpořit organizované dobrovolnictví prostřednictvím poskytnutí jasně definovaných benefitů co nejširšímu spektru dobrovolnických činností. Tato část zákona vymezí povinnosti vyplývající z organizování dobrovolnictví dobrovolnickými organizacemi a podmínky čerpání benefitů uvedených v zákoně a budou se jí řídit všechny organizace, které naplní podmínky uvedené v definici dobrovolnické organizace. Záměrem zákona je však regulovat dobrovolnictví pouze do té míry, aby nadměrně nezvyšovalo nároky na administrativu u dobrovolnických aktivit, ale zároveň poskytovalo určité garance, které budou základem pro poskytnutí výhod.

Jednou z povinností, která bude na dobrovolnické organizace kladena, bude povinné poučení dobrovolníka o rizicích spojených s výkonem dobrovolnické činnosti, která by mohla ohrozit jeho zdraví a život. Pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu dobrovolnictví se použijí přiměřeně pracovněprávní předpisy. Na tyto organizace se oproti třetí části zákona nevztahuje povinné pojištění dobrovolníků.

Zákon uloží dobrovolnické organizaci povinnost uzavřít smlouvu o výkonu dobrovolnické činnosti. Tato smlouva bude moci být až na výjimky ústní a jejím obsahem bude alespoň místo, předmět a doba výkonu dobrovolnické činnosti. Není záměrem předkladatele, aby zavázal povinností uzavírat písemné smlouvy pro všechny typy dobrovolnických činností. Zejména pro jednorázové aktivity či aktivity komunitního charakteru by to znamenalo příliš velkou administrativní zátěž, která by mohla působit jako překážka rozvoje dobrovolnictví.

Zákon přesně upraví, za jakých podmínek bude mít dobrovolnická organizace povinnost uzavřít písemnou smlouvu a vést evidenci prokazující vykonané dobrovolnictví. Zákon stanoví, jaké konkrétní údaje musí evidence dobrovolnické činnosti obsahovat. Jedná se o datum zaevidování, jméno a datum narození dobrovolníka, druh a místo vykonávaných aktivit a jejich rozsah v hodinách v jednotlivých dnech. Tyto povinnosti vyvstanou pouze tehdy, pokud dobrovolník organizaci požádá o vystavení Osvědčení o výkonu dobrovolnictví či

pokud bude chtít organizace vykazovat čas, který dobrovolníci věnují svým dobrovolnickým činnostem, jako formu finanční spoluúčasti na projektech z veřejných prostředků.

Dobrovolnická organizace bude povinna vydat dobrovolníkovi Osvědčení o vykonaném dobrovolnictví, pokud o něj dobrovolník požádá. V případě, že dobrovolník požádá o vydání až po zahájení výkonu dobrovolnictví a dobrovolnická organizace nepovede do této doby evidenci o vykonané dobrovolnické činnosti, je povinna vydat osvědčení od doby, kdy dobrovolník o osvědčení požádal. Zákon stanoví povinné náležitosti osvědčení, kterými budou jméno dobrovolníka, datum narození, doba a místo výkonu dobrovolnictví, druh a rozsah vykonávaného dobrovolnictví. Osvědčení o vykonaném dobrovolnictví bude dobrovolníkovi prokazovat jeho zkušenosti, schopnosti a jeho aktivitu v zapojení do veřejně prospěšné činnosti a může mu tak zajistit výhodnější postavení na trhu práce.

Snahou zákona je rozšířit možnost dofinancování projektů z veřejných rozpočtů hodnotou vykonané dobrovolnické činnosti také na organizace, které nepůsobí v rámci akreditovaného programu. Organizacím s akreditovaným programem dle zákona o dobrovolnické službě je dofinancování již nyní umožněno prostřednictvím „Zásad vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy“. Další zásadní změnou v novém zákoně bude vytvoření závazného způsobu výpočtu hodnoty dobrovolnické činnosti. Dobrovolnická organizace si bude moci do své spoluúčasti na financování projektu podporovaného z veřejných prostředků zahrnout řádně evidovanou činnost dobrovolníků, která byla vykonána ve prospěch této dobrovolnické organizace, pokud to tak stanoví poskytovatel veřejné podpory. Pro stanovení výše hodnoty odvedené dobrovolnické činnosti bude využita částka ve výši 50 % měsíční průměrné mzdy v národním hospodářství za předchozí kalendářní rok. Tato částka je vyhlášována Ministerstvem práce a sociálních věcí na základě údajů Českého statistického úřadu Sdělením uveřejněným ve Sbírce zákonů² pro účely státní sociální podpory. Pro výpočet hodinové sazby se částka vydělí koeficientem 178³ a poté zaokrouhlí na celé koruny směrem dolů. Záměrem zpracovatele je stanovit částku vyšší než je minimální hodinová mzda, a která je zároveň předvídatelná a jednoduše aplikovatelná pro dobrovolnické organizace.

Příjmy vzniklé v souvislosti s výkonem dobrovolnictví budou osvobozeny od daně z příjmu právnických osob. V souvislosti s výkonem dobrovolnické činnosti vzniká dobrovolnickým organizacím, kde je dobrovolnictví vykonáváno, bezúplatný příjem, který je předmětem daně z příjmů právnických osob. Tento bezúplatný příjem je u veřejně prospěšných poplatníků osvobozen od daně z příjmu. Dobrovolnickou organizací však budou moci být také např. některé nadace, obchodní korporace, které poskytují zdravotní a sociální služby a nejsou veřejně prospěšným poplatníkem. Dobrovolnické organizace pak budou nově osvobozeny od daně z příjmu právnických osob v souvislosti s výkonem dobrovolnické činnosti. Osvobození se bude týkat vyčíslené hodnoty odvedené dobrovolnické činnosti, která bude uplatňována pro účely dofinancování projektů. Jiné příjmy z dobrovolnické činnosti nebudou vznikat, což vychází z definice a vymezení dobrovolnictví. Daňové zvýhodnění, které je uvedeno v záměru zákona se bude týkat pouze vyčíslené hodnoty vykonané dobrovolnické činnosti odvedené ve prospěch organizace, ve které dobrovolníci působí.

² Ministerstvo práce a sociálních věcí od 1. července 2014 vyhlásilo částku 12 500 Kč.

³ Koeficient vychází z průměrného počtu odpracovaných hodin v měsíci vypočtených z pětiletého průměru (2009-2013) z výsledků Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) ČSÚ, konkrétně ze statistiky obvykle odpracovaných hodin.

Další zvýhodnění dobrovolnictví bude vyplývat z osvobození dobrovolníků od daně z příjmu fyzických osob. Dojde tak k odstranění jedné z bariér rozvoje dobrovolnictví. Plnění poskytované dobrovolníkovi v souvislosti s výkonem dobrovolnické činnosti, ať již se jedná o bezúplatné plnění (stravování, ubytování, doprava, ochranné pomůcky a pracovní pomůcky, atd.) či úplatné plnění (kapesné v rámci zahraničních dobrovolnických aktivit), bude osvobozeno od daně z příjmu fyzických osob. Náhrady výdajů v souvislosti s výkonem dobrovolnické činnosti mohou být poskytnuty maximálně do výše, která je uvedena v pracovněprávních předpisech u náhrad výdajů v souvislosti s výkonem práce. Pokud bude chtít dobrovolník využít osvobození od daně z příjmu v souvislosti s poskytnutým plněním, musí dobrovolnická organizace vést evidenci, ze které bude patrné, že náklady vznikly při výkonu dobrovolnické činnosti konkrétního dobrovolníka, tudíž bude muset splňovat zákonem stanovené náležitosti evidence dobrovolnické činnosti. Písemná smlouva nebude požadována. Evidence nebude vyžadována, pokud dobrovolníkům nebudou plnění poskytována. Taktéž plnění poskytované ve formě dobrovolnické pomoci ve prospěch příjemce bude osvobozeno od daně z příjmu fyzických osob. V tomto případě evidence odvedené dobrovolnické činnosti nebude vyžadována. Osvobození nebude klást na dobrovolníky a příjemce dobrovolnické pomoci administrativní nároky, příjmy, které jsou od daně z příjmu osvobozeny, se do daňového přiznání neuvádí.

Zákon zařadí dobrovolníky, kteří se účastní Evropské dobrovolné služby (dále jen „EVS“) mezi státní poplatníky zdravotního pojištění, podle § 7 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Umožní tak mladým lidem do 30 let snadněji a s nižšími vstupními náklady získat neformální vzdělávání a zahraniční zkušenosti, které po návratu do ČR mohou uplatnit ve prospěch tuzemských škol, zaměstnavatelů a dalších institucí. EVS je charakterizována dlouhodobým vysíláním dobrovolníků do zahraničí, kde dobrovolníci v průměru působí nepřetržitě po dobu 10 měsíců. EVS má jasně daná pravidla (např. věk dobrovolníka nesmí přesáhnout 30 let, dobrovolník tuto službu nemůže vykonávat v zemi svého původu, ale pouze v zahraničí), podléhá přísnému akreditačnímu procesu, který v České republice zajišťuje Dům zahraniční spolupráce, program Erasmus + Mládež v akci. Z důvodu samostatných pravidel nebude EVS zařazena ve III. části zákona o dobrovolnictví s akreditovaným dobrovolnickým programem. Mezi státní poplatníky zdravotního pojištění budou zařazeny osoby, vykonávající nepřetržitě po dobu nejméně 3 měsíců dobrovolnictví v rámci programu EVS, v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu.

Dobrovolnická organizace bude oprávněna požadovat po dobrovolníkovi výpis z evidence Rejstříku trestů (či obdobný doklad), a to v případě, kdy povaha dobrovolnické činnosti bude neslučitelná s tím, aby ji vykonával dobrovolník, který nebude naplňovat podmínku bezúhonnosti uvedenou v části třetí návrhu (viz dále část III. návrhu). V praxi by to mělo být zejména v případech, kdy dobrovolník bude při své činnosti v přímém a pravidelném kontaktu s dětmi. Dobrovolnická organizace pak bude moci případnou neslučitelnost sama posoudit.

Obdobně může dobrovolnická organizace vyžadovat potvrzení o zdravotní způsobilosti po dobrovolníkovi i v neakreditovaném režimu, zde ale bude posouzení, zda potvrzení vyžadovat či nikoli a jak s potvrzením naloží, čistě na zkušenostech a odpovědnosti dobrovolnické organizace. Pokud se ale tak rozhodne učinit, bude mít k tomu oprávnění.

III. část zákona - Akreditovaný dobrovolnický program

1. Definice

Záměr obsažený v třetí části zákona vychází z aplikační praxe zákona o dobrovolnické službě. Snaží se uplatnit všechna ustanovení, která mají pozitivní vliv na fungování dobrovolnických aktivit, a zároveň se vyvarovat nejasných a nepřesných formulací, které praxi spíše zatěžují a způsobují problematickou aplikaci.

Tato část zákona upraví podmínky, za kterých stát bude podporovat specifický režim dobrovolnictví, tzv. akreditovaný dobrovolnický program, vymezí práva a povinnosti vysílajících a přijímajících osob, práva a povinnosti dobrovolníků, náležitosti smluv uzavíraných v rámci akreditovaného programu, jakož i další podmínky s výkonem dobrovolnictví v akreditovaném programu související. Rovněž vymezí působnost a pravomoci ministerstva.

Organizace s akreditovaným programem, budou muset splňovat podmínky zákona z části první a druhé, taktéž se na ně budou vztahovat výhody vyplývající z druhé části.

Na vysílající osobu budou však oproti dobrovolnické organizaci kladeny vyšší nároky. Za vysílající osobu bude zákonem považována dobrovolnická organizace se statutem veřejné prospěšnosti dle zvláštního zákona, která bude dobrovolníky vybírat, vést evidenci, zajišťovat jejich přípravu, pojištění a vysílat dobrovolníky k výkonu dobrovolnictví v rámci akreditovaného programu, a která bude splňovat podmínky dané tímto zákonem. Vysílající osoba nebude jako dosud omezena právní formou, ale určujícím faktorem bude status veřejné prospěšnosti. Důvodem požadování statusu veřejné prospěšnosti je využití nového institutu, který bude dokládat, že organizace plní podmínky veřejné prospěšnosti a je transparentnější oproti organizacím, které tento status nemají. Dobrovolnictví je založeno na veřejně prospěšných aktivitách a status veřejnou prospěšnost potvrzuje.

Vysílající osobě bude zákonem umožněno také přijímat dobrovolníky ve svůj vlastní prospěch. Bude moci tedy být vysílající i přijímající osobou zároveň. Zákon nebude vyžadovat po vysílající osobě, aby vysílala dobrovolníky v cizí prospěch.

Přijímající osoba bude zákonem definována jako fyzická nebo veřejně prospěšná právnická osoba, pro jejíž potřebu je dobrovolnictví v rámci akreditovaného programu vykonáváno, a která je způsobilá uzavřít smlouvu s vysílající osobou a schopná dostát závazkům z této smlouvy. Nebude-li fyzická osoba způsobilá uzavřít smlouvu nebo plnit závazky z ní vyplývající, jedná za ni zákonný zástupce nebo opatrovník.

Zákon umožní působit v postavení přijímající osoby také státním orgánům, územním samosprávným celkům, státním příspěvkovým organizacím, příspěvkovým organizacím územních samosprávných celků a školským právnickým osobám. Uvedené organizace budou moci využívat dobrovolníků vysílaných v akreditovaném režimu k účelům a za podmínek stanovených zákonem.

Třetí část zákona definuje podmínky, za kterých dobrovolník bude působit v akreditovaném režimu.

Dobrovolník bude muset splňovat podmínku bezúhonnosti a vysílající osoba bude po dobrovolníkovi vyžadovat výpis z evidence Rejstříku trestů, pokud to bude vyžadovat povaha dobrovolnické činnosti. Pokud vysílající osoba nedostatečně vyhodnotí povahu dobrovolnické činnosti, bude ministerstvo, po projednání v akreditační komisi, oprávněno zavázat vysílající

osobu předložení výpisu z evidence Rejstříku trestů po dobrovolníkovi vyžadovat (např. úpravou návrhu smlouvy).

Mezi kritéria, za kterých bude ministerstvo moci takto učinit, bude patřit zejména, že se jedná o práci s osobami, které jsou definovány jako zvláště zranitelné oběti v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů, a dále o takové činnosti, při kterých by jejich vykonávání osobou, jež není bezúhonná, znamenalo nepřiměřené riziko v porovnání s přínosy, které tato činnost může znamenat.

Za bezúhonného se nebude považovat ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin (úmyslný i nedbalostní), jehož povaha je neslučitelná s dobrovolnickou činností, kterou má tato osoba vykonávat. Taková osoba se bude považovat za bezúhonnou, pokud odsouzení bylo zhlazeno nebo pokud se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen.

Zda je povaha konkrétního spáchaného trestného činu slučitelná s budoucí konkrétní dobrovolnickou činností, bude posuzovat vysílající osoba. Ministerstvo bude moci její posouzení (tj. zda tím nebyl porušen zákon) kontrolovat v rámci svých kontrolních oprávnění.

Splnění předpokladu bezúhonnosti se bude osvědčovat výpisem z evidence Rejstříku trestů, který musí odrážet skutečný stav a nesmí být starší než 3 měsíce. Žadatel, který není státním občanem České republiky, osvědčí splnění předpokladu bezúhonnosti též obdobným dokladem, který musí odrážet skutečný stav a nesmí být starší než 3 měsíce, osvědčujícím bezúhonnost, vydaným státem, jehož je žadatel státním občanem, a doloženým úředním překladem do českého jazyka. Pokud doklad obdobný výpisu z evidence Rejstříku trestů domovský stát nevydává, doloží se bezúhonnost písemným čestným prohlášením.

V případě, že během působení dobrovolníka v rámci dobrovolnické činnosti vznikne odůvodněná pochybnost, že dobrovolník nadále nesplňuje podmínku bezúhonnosti, bude dobrovolnická organizace oprávněna po dobrovolníkovi vyžadovat nový aktuální výpis z evidence Rejstříku trestů (to bude platit i v případě, že se dobrovolnická organizace rozhodne vyžadovat výpis z evidence Rejstříku trestů i podle části II. návrhu).

Dobrovolník bude muset předložit potvrzení o zdravotní způsobilosti v případě, že vysílající osoba vyhodnotí povahu dobrovolnické činnosti za takovou, která zdravotní způsobilost dobrovolníka vyžaduje. Pokud vysílající osoba nedostatečně vyhodnotí povahu dobrovolnické činnosti, bude ministerstvo, po projednání v akreditační komisi, oprávněno zavázat vysílající osobu předložením potvrzení o zdravotní způsobilosti po dobrovolníkovi vyžadovat (např. úpravou návrhu smlouvy).

Mezi kritéria, za kterých bude ministerstvo moci takto učinit, bude patřit zejména, že dobrovolnická činnost je vykonávána ve prospěch dětí, seniorů, klientů s mentálním, tělesným, smyslovým nebo kombinovaným postižením, klientů u poskytovatelů lůžkových zdravotních služeb a dále u takových dobrovolnických činností, při kterých by jejich vykonávání osobou, jež není zdravotně způsobilá, znamenalo nepřiměřené riziko v porovnání s přínosy, které tato činnost může znamenat.

Potvrzení o zdravotní způsobilosti vydá dobrovolníkovi jeho praktický lékař. V případě, že by doložení potvrzení o zdravotní způsobilosti představovalo pro dobrovolníka nepřiměřené obtíže (např. dobrovolník – cizinec, který v ČR nemá svého praktického lékaře), může potvrzení vydat jakýkoliv praktický lékař.

V případě, že během působení dobrovolníka v rámci dobrovolnické činnosti vznikne odůvodněná pochybnost, že dobrovolník není nadále zdravotně způsobilý, bude

dobrovolnická organizace oprávněna po dobrovolníkovi vyžadovat nové aktuální potvrzení o zdravotní způsobilosti.

Pokud z potvrzení o zdravotní způsobilosti bude vyplývat, že dobrovolník není způsobilý k výkonu konkrétní dobrovolnické činnosti, nesmí být jako dobrovolník na tuto činnost přijat nebo pokračovat v její činnosti.

2. Akreditační řízení

Žadatel bude muset v akreditačním řízení doložit všechny náležitosti uvedené ve formuláři žádosti o akreditaci, který bude stanoven prováděcí vyhláškou. Příloha zákona bude obsahovat konkrétní požadavky na žadatele, co musí doložit, aby prokázal svou schopnost plnit povinnosti vyplývající ze zákona. Bude se jednat zejména o identifikaci osoby zodpovědné za realizaci programu, popis programu, popis cílových skupin, uvede možná rizika a zvláštní nároky kladené na dobrovolníky, místo výkonu dobrovolnictví, popis přípravy dobrovolníků, konkrétní obsah školení včetně hodinové dotace, informace o plnění ujednání ohledně stravování, ubytování a dopravy dobrovolníků, rozpočet projektu, způsob hodnocení a kontroly dobrovolníků apod. Koordinátor dobrovolníků bude muset prokázat praxi v řízení lidí, a to doložením profesního životopisu s kontakty na doporučující osoby, další možností je doložení zkoušky dle Národní soustavy kvalifikací či absolvování individuálních kurzů souvisejících s danou tematikou a s nároky na dobrovolnictví v dané oblasti a další.

V žádosti se rovněž uvedou informace o průběhu realizace akreditovaného programu, pokud již akreditaci mají, v případě, že tak není uvedeno ve Výroční zprávě, která rovněž bude tvořit přílohu žádosti o akreditaci. Ministerstvo bude akreditaci udělovat po projednání v akreditační komisi, která bude složená po jednom zástupci ministerstva, Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva kultury, Ministerstva financí a Rady vlády pro nestátní neziskové organizace. Akreditační komise bude poradním orgánem ministerstva.

Po projednání v akreditační komisi bude moci ministerstvo požadovat, aby smlouva uzavřená mezi vysílající osobou a dobrovolníkem obsahovala zákonem vymezené náležitosti, které budou podmíněny konkrétní povahou dobrovolnické činnosti a není účelné ani potřebné, aby se vztahovaly na všechny typy dobrovolnických činností.

Nebudou moci být akreditovány aktivity vymezené v části první zákona, které nelze považovat za dobrovolnictví, a dále dobrovolnictví upravené jinými právními předpisy anebo podléhající zvláštnímu akreditačnímu řízení jako je program EVS a EVHAC. Dále nebude možné akreditovat činnosti vykonávané členem sociálního družstva pro potřebu sociálního družstva, jehož je členem. Důvodem omezení je, že u sociálních družstev založených dle zákona o obchodních korporacích má každý člen nárok na podíl na zisku. Nelze pak reálně rozlišit, zdali součástí podílu na zisku není i odměna za výkon dobrovolnictví, což je však v rozporu s obecným principem dobrovolnictví, který uvádí, že dobrovolnická činnost je vykonávána bez nároku na odměnu.

V rozhodnutí o udělení akreditace bude kromě povinných náležitostí přesně specifikován akreditovaný dobrovolnický program, který bude korespondovat s podmínkami uvedenými v žádosti o akreditaci. Bude v něm uvedena oblast působení dobrovolníků, zda se jedná o vysílající i přijímající osobu zároveň nebo zda vysílá dobrovolníky k jiným přijímajícím

osobám. Dále v rozhodnutí bude uvedeno místo působení dobrovolníků až na úroveň obce, bude-li to pro akreditovaný program účelné.

Akreditace se bude udělovat na dobu 4 let. Předkladatel si je vědom toho, že v průběhu doby platnosti akreditace bude docházet ke změnám, které by vynucovaly nutnost opětovného podání žádosti o akreditaci programu. Proto bude moci vysílající osoba v průběhu platnosti akreditace požádat o změnu akreditace. Změna akreditace bude umožněna pouze v tom případě, že se nebude měnit základní podstata akreditovaného programu. Žádost se bude moci týkat např. rozšíření nebo zúžení místní působnosti dobrovolníků. Bude umožněno, pokud bude chtít organizace s akreditovaným programem rozšířit shodnou činnost na novou cílovou skupinu. Pokud nově doloží relevantní způsob zaškolení dobrovolníků a popíše možná rizika spojená s výkonem dobrovolnické činnosti, bude změna povolena. Změna akreditace však nebude možná, pokud by organizace chtěla změnit činnost vykonávanou dobrovolníky, která nebyla uvedena v původní žádosti o akreditaci. Na takovou činnost si bude muset požádat o samostatnou akreditaci.

Dobu platnosti akreditace bude možné na základě žádosti držitele prodloužit o další 4 roky. Nelze však měnit základní podstatu akreditovaného programu. V případě, že dojde ke změnám v průběhu platnosti akreditace, bude do zákona zavedena možnost požádat o změnu akreditace. Oproti platné právní úpravě navrhované změny v procesu žádání o akreditaci sníží administrativní náročnost pro správní orgán a zejména pro žadatele akreditace. Prodloužení platnosti akreditace bude umožněno pouze jednou. Po uplynutí 8 let trvání platnosti akreditace (4 roky původní platnost a 4 roky prodloužení) bude žadatel nucen předložit ministerstvu novou žádost o akreditaci dobrovolnického programu.

Na dobrovolníky v akreditovaném dobrovolnickém programu se budou vztahovat i další benefity, které jsou již dnes obsaženy v zákoně o dobrovolnické službě. Jedná se o následující výhody:

- dobrovolníci vykonávající dobrovolnictví v akreditovaném dobrovolnickém programu budou dle přesně stanovených podmínek zahrnuti mezi osoby, za něž platí pojistné veřejného zdravotního pojištění po dobu výkonu této služby stát, nejsou-li plátcí tohoto pojistného z jiného titulu. Tato výhoda se bude vztahovat na osoby, vykonávající nepřetržitě po dobu nejméně 3 měsíců dobrovolnictví v akreditovaném programu, v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu;
- dobrovolníkům vykonávajícím dobrovolnictví v akreditovaném dobrovolnickém programu, vedeným v evidenci uchazečů o zaměstnání na Úřadu práce České republiky, se dle blíže stanovených podmínek pro účely poskytování podpory v nezaměstnanosti započte dobrovolnictví jako náhradní doba zaměstnání. Tato výhoda se bude vztahovat na osoby, vykonávající nepřetržitě po dobu nejméně 3 měsíců dobrovolnictví v akreditovaném programu, v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu;
- dobrovolníci vykonávající dobrovolnictví v akreditovaném dobrovolnickém programu budou dle přesně stanovených podmínek zahrnuti mezi osoby, za které, pokud jsou dobrovolně účastny důchodového pojištění, může hradit pojistné vysílající osoba. Dobrovolně účastny důchodového pojištění budou moci být osoby, které smlouvou s vysílající osobou dle III. části zákona doloží, že vykonávaly nepřetržitě po dobu delší než 3 měsíce dobrovolnictví v akreditovaném programu, v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu. Za dobu přede dnem podání přihlášky je účast na pojištění možná nejvýše v rozsahu dvou let bezprostředně před tímto dnem.

3. Práva a povinnosti vysílající osoby

Zákon bude zvlášť uvádět práva a povinnosti stanovené tímto zákonem pro vysílající osoby. Vysílající osoba bude povinna vést evidenci v rozmezí náležitostí definovaných v části druhé zákona a dále bude evidence obsahovat písemné záznamy a doklady o plnění všech povinností vysílající osoby vyplývajících ze zákona a z akreditovaného programu. Vysílající osoba bude povinna vést evidenci úplným a průkazným způsobem. Evidence musí uchováována nejméně po dobu platnosti akreditaci, pokud z jiných předpisů nevyplývá déle.

Před vysláním dobrovolníka k výkonu dobrovolnické činnosti bude muset vysílající osoba zajistit předvstupní přípravu dobrovolníka za účelem získání znalostí a dovedností nezbytných pro výkon dobrovolnictví, informovat jej o možných rizicích spojených s výkonem dobrovolnictví, která by mohla ohrozit jeho život nebo zdraví. Dobrovolník musí být proškolen nejen obecně o dobrovolnictví, ale musí být seznámen i se specifiky dobrovolnické činnosti, v rámci které bude působit. V případě, že vysílající osoba není sama schopna zabezpečit proškolení dobrovolníka v konkrétních oblastech dobrovolnické činnosti, musí zajistit toto školení ve spolupráci s přijímající osobou nebo s odborníky dané oblasti znalými. V případě, že to povaha dobrovolnictví bude vyžadovat, bude povinností dobrovolníka předložit potvrzení o zdravotní způsobilosti a výpis z evidence Rejstříku trestů, který bude odrážet skutečný stav a nebude starší 3 měsíců.

Zákon bude ukládat vysílající osobě povinnost uzavřít před vysláním dobrovolníka na místo jeho působení písemnou smlouvu s dobrovolníkem a písemnou smlouvu s přijímající osobou. Náležitosti smluv zákon vymezí.

Současně bude vysílající osoba povinna před vysláním dobrovolníka k výkonu dobrovolnictví uzavřít pojistnou smlouvu kryjící odpovědnost za škodu na životě, zdraví a majetku, kterou dobrovolník při výkonu dobrovolnické činnosti způsobí sám nebo mu bude při výkonu dobrovolnické činnosti způsobena.

Vysílající osoba bude moci dobrovolníka vyslat k výkonu dobrovolnictví, až když budou splněny všechny podmínky stanovené za tímto účelem zákonem a smlouvou mezi vysílající osobou a dobrovolníkem.

Vysílající osoba nebude moci obdržet od přijímající osoby finanční odměnu za zprostředkování dobrovolníků. Přijímající osoby se však mohou podílet na nákladech vyplývajících ze zákonných povinností jako je např. pojištění, příprava dobrovolníků, jízdné apod.

Povinnost vydávat na základě žádosti dobrovolníka osvědčení o vykonaném dobrovolnictví se bude vztahovat také na organizace působící v akreditovaném režimu. Toto osvědčení se bude nazývat Osvědčení o vykonaném dobrovolnictví v akreditovaném programu a vzor bude přílohou zákona. Vzhledem k tomu, že zákon upravuje povinnost vysílajícím osobám uzavřít s dobrovolníkem písemnou smlouvu a vést evidenci o dobrovolníkovi ihned po jeho nástupu do výkonu dobrovolnické činnosti, může dobrovolník požádat o Osvědčení o výkonu dobrovolnictví v akreditovaném programu kdykoli v jeho průběhu.

Vysílající osoba bude povinna informovat ministerstvo o změně skutečnosti rozhodné pro udělení akreditace, ke které dojde v průběhu platnosti akreditace, a to do 14 dnů ode dne, kdy se o takové změně dozvěděla. Změny týkající se osoby odpovědné za realizaci programu, realizátorů, koordinátora dobrovolníků, změny týkající se rozšíření akreditace pro vysílání dobrovolníků jiným přijímajícím osobám v případě, že činnost dobrovolníků bude shodná s činností uvedenou v akreditovaném programu, nebo naopak zúžení aktivit pouze na vysílání

dobrovolníků pouze ve svůj prospěch, pokud byla původní akreditace vydána na vysílání dobrovolníků i ve prospěch jiných přijímajících osob nebudou předmětem žádosti o změnu akreditace, ale pouze budou ministerstvu oznamovány. Změny se budou muset doložit odpovídajícími dokumenty.

V případě, že bude vysílající osoba zároveň přijímající, musí plnit všechny povinnosti vztahující se také k povinnostem přijímající osoby.

4. Práva a povinnosti přijímající osoby

Zákon bude přijímajícím osobám ukládat povinnost vést evidenci výkonu dobrovolnictví pro jednotlivé dobrovolníky, a to již od prvního okamžiku výkonu dobrovolnictví u přijímající osoby. Důvodem je umožnit vysílající osobě plnit zákonnou povinnost vést evidenci dobrovolnictví. Přijímající osoba pak tuto evidenci může použít u prokazování vykonané dobrovolnické činnosti pro účely spolufinancování projektu. Evidence dokladující plnění povinností zákona o dobrovolnictví musí být archivována po dobu platnosti akreditace. Doba uchování dokladů souvisejících s daňovými výhodami se řídí zvláštním zákonem.

Přijímající osoba je povinna zajistit odpovídající podmínky pro výkon dobrovolnictví a plnit povinnosti vyplývající ze smlouvy s vysílající osobou.

Přijímající osoba bude mít povinnost informovat vysílající osobu o rizicích, která by mohla ohrozit život nebo zdraví dobrovolníka, vzniklých v průběhu výkonu dobrovolnictví v akreditovaném programu, a přijme neprodleně opatření, která tato rizika vyloučí a v případě neodstranitelných rizik omezí.

5. Smlouvy

5.1. Smlouva mezi vysílající osobou a dobrovolníkem

Zákon bude ukládat povinnost vysílající osobě uzavřít písemnou smlouvu s dobrovolníkem. V akreditovaném programu nebude tato povinnost vázána pouze na případy uvedené v části II. zákona, písemná smlouva bude povinná vždy.

Smlouva s dobrovolníkem, který není zletilý, bude moci být uzavřena pouze s písemným souhlasem jeho zákonného zástupce, bez tohoto souhlasu bude smlouva neplatná.

Zákon definuje povinné náležitosti smlouvy mezi dobrovolníkem a vysílající osobou. Bude zahrnovat identifikaci dobrovolníka a vysílající osoby. Dále bude povinnou náležitostí uvedení místa, předmětu, doby a rozsahu výkonu dobrovolnické činnosti, způsob zajištění stravování a ubytování dobrovolníka.

Důležitou součástí smlouvy budou ujednání:

- o tom, že vysílající osoba bude v průběhu výkonu dobrovolnictví informovat dobrovolníka o možných rizicích spojených s výkonem dobrovolnictví, která by mohla ohrozit život nebo zdraví dobrovolníka,
- podle povahy dobrovolnictví o předložení výpisu z evidence Rejstříku trestů, který musí odrážet skutečný stav a nesmí být starší než 3 měsíce,
- podle povahy dobrovolnictví o předložení potvrzení o zdravotním stavu dobrovolníka,

ve kterém jeho praktický lékař na základě posouzení zdravotního stavu dobrovolníka posoudí, zda dobrovolník může vykonávat konkrétní dobrovolnickou činnost (v případě, že by doložení potvrzení o zdravotní způsobilosti představovalo pro dobrovolníka nepřiměřené obtíže, např. dobrovolník – cizinec, který v ČR nemá svého praktického lékaře, může potvrzení vydat jakýkoliv praktický lékař),

- podle povahy dobrovolnictví o předložení potvrzení o seznámení dobrovolníka s prevencí infekčních nemocí včetně antimalarické prevence (profylaxe), vyžadují-li to podmínky území, ve kterém má dobrovolník působit,
- o náhradě nákladů spojených s cestou na místo působení a zpět,
- o náhradách ke krytí běžných výdajů na místě působení, které dobrovolník prokazatelně doloží v souvislosti s výkonem dobrovolnictví,
- o poskytnutí pracovních prostředků a osobních ochranných pracovních prostředků.

Pokud to bude vysílající osoba vyžadovat, může být součástí smlouvy ujednání o náhradách výdajů spojených s nezbytnou přípravou na účast dobrovolníka v akreditovaném dobrovolnickém programu.

V případě, že ministerstvo po projednání v akreditační komisi posoudí, že žadatel o akreditaci nedostatečně zhodnotil povahu dobrovolnictví, má možnost v rámci akreditačního řízení zavázat vysílající osobu k úpravě návrhu smlouvy a k plnění povinností vymezených ve smlouvě v rámci ujednání. Jak již bylo uvedeno v předchozím textu, bude mít ministerstvo možnost požadovat po vysílající osobě doplnění smlouvy tak, aby např. obsahovala povinnost předložit výpis z evidence Rejstříku trestů.

Součástí smlouvy bude uvedení povinné součinnosti dobrovolníka při vedení docházky (evidence) u přijímající osoby, tak aby přijímající osoba byla schopna plnit povinnosti kladené na ni zákonem.

Další důležitou náležitostí smlouvy bude uvedení informace o úkolech dobrovolníka vyplývající mu z pracovněprávního vztahu, ze služebního poměru, z postavení statutárního orgánu nebo jeho člena, člena kontrolního orgánu, člena spolku nebo z postavení žáka anebo studenta školy, které dobrovolník plní u přijímající osoby, v případě, že vysílající osoba není zároveň přijímající osobou. Záměrem tohoto ustanovení smlouvy je maximální možné odlišení výkonu dobrovolnické činnosti od výkonu jiných činností vyplývajících z jiných právních vztahů dobrovolníka k přijímající osobě. Vysílající osoba, která smlouvou dobrovolníka zavazuje, tak může kontrolovat, zda dobrovolník u přijímající osoby neporušuje zákonem daná omezení, která jsou definována v části první zákona.

Při sjednání rozsahu doby výkonu dobrovolnické činnosti, doby odpočinku a pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu dobrovolnictví se použijí přiměřeně pracovněprávní předpisy. Toto ustanovení se osvědčilo v aplikační praxi zákona o dobrovolnické službě.

5.2. Smlouva mezi vysílající a přijímající osobou

Vysílající osoba musí před vysláním dobrovolníka uzavřít písemnou smlouvu s přijímající osobou.

Zákon uvede povinné náležitosti smlouvy, které budou zahrnovat podmínky výkonu dobrovolnické činnosti. Ve smlouvě bude muset být uvedena osoba zodpovědná za realizaci dobrovolnického programu v přijímající osobě, předmět a doba a rozsah výkonu

dobrovolnictví, doba odpočinku, podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dobrovolníků, způsob ubytování a stravování dobrovolníků, vybavení dobrovolníků pracovními prostředky a osobními ochrannými pracovními prostředky, způsob ověřování průběhu dobrovolnictví vysílající osobou za účelem kontroly dodržování smlouvy a hodnocení činnosti dobrovolníků, povinnost přijímající osoby vést evidenci výkonu dobrovolnictví pro jednotlivé dobrovolníky s uvedením počtu odpracovaných hodin v kalendářním měsíci a jejich rozvržení v jednotlivých dnech, postup při nedodržení sjednaných podmínek přijímající osobou, ujednání o povinnosti přijímající osoby informovat vysílající osobu o rizicích, která mohou ohrozit život nebo zdraví dobrovolníka, vzniklých v průběhu výkonu dobrovolnictví a přijmout neprodleně opatření, která tato rizika vyloučí, a v případě neodstranitelných rizik omezí.

V případě, že přijímající osoba přestane plnit podmínky stanovené tímto zákonem, nebo i přes upozornění vysílající osobou neplní povinnosti vyplývající ze smlouvy, musí vysílající osoba smlouvu s přijímající osobou ukončit.

6. Dobrovolnictví vykonávané v zahraničí

Dobrovolnictví vykonávané v zahraničí v rámci akreditovaného programu má svá specifika a je nutné v určitých oblastech pro něj vymezit zvláštní povinnosti.

Z důvodu větší ochrany nezletilých dobrovolníků předkladatel navrhuje nejen splnit všeobecnou podmínku souhlasu zákonného zástupce, což je předpokladem působení dobrovolníka v akreditovaném programu obecně, navíc vymezuje území, kam do zahraničí může být nezletilý dobrovolník vyslán. Na výkon dobrovolnictví v akreditovaném dobrovolnickém programu v zahraničí může být vyslána nezletilá osoba pouze za předpokladu, že bude vykonávat dobrovolnickou činnost na území EU, EHP nebo Švýcarska.

Na zahraniční přijímající osobu se nevztahuje český právní řád, tudíž nemůže být veřejně prospěšná podle § 146 občanského zákoníku. Zákon však stanoví, že přijímající osoba musí naplňovat znaky veřejné prospěšnosti definované občanským zákoníkem (tj. že posláním organizace je přispívat k dosahování obecného blaha, na rozhodování mají vliv jen bezúhonné osoby, organizace nabyta majetek z poctivých zdrojů a své jmění hospodárně využívá k veřejně prospěšnému účelu). Toto musí být stanoveno ve smlouvě mezi vysílající osobou a přijímající zahraniční osobou.

Náležitosti smlouvy uzavírané mezi vysílající osobou a zahraniční přijímající osobou budou zákonem stanoveny shodně jako v případě přijímající osoby na území ČR. Navíc ale budou mezi povinné náležitosti takové smlouvy patřit i další povinnosti, které pro právní vztah mezi vysílající a přijímající osobou vyžaduje tento zákon. Vzhledem k pravidlům územní a osobní působnosti zákonů, se zákon nebude vztahovat na zahraniční přijímající osoby, tudíž bude nutné na ně převést zákonné povinnosti vyplývající z českého právního řádu cestou smluv s vysílající osobou, na kterou se český právní řád vztahuje. Bude se jednat např. o sjednání rozsahu doby výkonu dobrovolnické činnosti, doby odpočinku, zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dobrovolníka při dobrovolnické činnosti.

Zvláštní úprava dobrovolnictví se bude také týkat pojištění. Pojištění do zahraničí musí krýt odpovědnost za škodu a úraz dobrovolníka a dále musí krýt: náhradu nákladů spojených s léčením úrazu utrpěného při výkonu dobrovolnictví v zahraničí nebo při cestě do zahraničí na místo výkonu dobrovolnické činnosti a zpět anebo onemocnění, které před jeho vysláním do zahraničí nebylo ještě v klinickém stadiu, a to po dobu, kdy léčba úrazu nebo onemocnění

neumožňovala jeho návrat ze zahraničí do místa, odkud byl vyslán, pokud si úraz nebo onemocnění nezpůsobil úmyslně, nebo nevyvolal vlastním úmyslným protiprávním jednáním.

Dále pojištění musí zahrnovat odškodnění za úraz, náhradu nákladů spojených s převozem dobrovolníka, náhradu škod na majetku dobrovolníka způsobených mu při výkonu dobrovolnické činnosti a náhradu škod způsobených dobrovolníkem při výkonu dobrovolnictví v zahraničí. Pojištění sjednává vysílající osoba.

7. Kontrola

Zákon stanoví ministerstvu oprávnění, na základě podnětu či z vlastní iniciativy, kontrolovat, zda vysílající a přijímající osoba plní podmínky a povinnosti stanovené tímto zákonem a podmínky, které vyplývají z akreditovaného programu. Ministerstvo bude postupovat podle kontrolního řádu.

8. Odebrání a zrušení akreditace programu

Zákon stanoví podmínky, za jakých ministerstvo bude moci odebrat akreditaci programu. Ministerstvo po projednání v akreditační komisi odebere vysílající osobě akreditaci, pokud vysílající osoba přestane plnit podmínky stanovené tímto zákonem pro udělení akreditace, pokud i přes upozornění ministerstvem neplní povinnosti stanovené tímto zákonem nebo podmínky akreditovaného programu a pokud vysílající osoba závažným způsobem poruší povinnosti dané zákonem nebo akreditovaným programem. Pro nápravu bude stanovena lhůta dle správního řádu, tj. 30 dní.

Zákon zavede možnost požádat o zrušení akreditace na základě žádosti vysílající osoby. Žadatel ministerstvu doloží vypořádání všech závazků souvisejících s realizací akreditovaného projektu. Ministerstvo poté akreditaci programu, po projednání v akreditační komisi zruší. Tato možnost je důležitá v případě, že vysílající osobě se natolik změní podmínky realizace programu, že od akreditace ze své vůle odstoupí.

Předkladatel navrhuje stanovit minimální dobu po odebrání akreditace, po jejímž uplynutí je možné opět se ucházet o udělení akreditace. Právo na získání akreditace programu bude mít pouze právnická osoba, které nebyla v posledních 2 letech akreditace odebrána. Tato lhůta se nevztahuje na případ, kdy byla akreditace zrušena na žádost vysílající osoby.

9. Vedení seznamu akreditovaných programů

Zákon zaváže ministerstvo vést seznam akreditovaných programů po dobu jejich platnosti. Tento seznam bude muset být zveřejněn způsobem umožňujícím dálkový přístup. Jeho součástí bude vymezení specifik akreditovaného programu (oblast, místo, přijímající osoby apod.).

10. Dotace vysílajícím osobám

Ministerstvo bude moci poskytnout vysílajícím osobám dotaci ke krytí nákladů souvisejících s výkonem dobrovolnictví. Jedná se o náklady spojené s náborem, evidencí, přípravou

a pojištěním dobrovolníků a se zajišťováním dobrovolnictví v akreditovaném programu. Dotace se budou poskytovat v souladu se zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů a s usnesením vlády České republiky č. 92 ze dne 1. února 2010 o Zásadách vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy, ve znění pozdějších předpisů.

V případě, že bude akreditace programu zrušena v průběhu roku, na který dotace bude poskytnuta, bude vysílající osoba povinna do 30 dní ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zrušení akreditace programu vyúčtovat dotaci a vrátit vyplacenou a nevyčerpanou část.

IV. Přechodná a zrušovací ustanovení

Zákon bude obsahovat z důvodu zachování kontinuity dobrovolnictví přechodná ustanovení s pravidly pro přechod z režimu zákona o dobrovolnické službě do režimu nového zákona o dobrovolnictví. Přechodná ustanovení se budou týkat zejména platnosti udělených akreditací a v rámci nich uzavřených smluv a vydaných osvědčení. Zrušovací ustanovení stanoví, že přijetím nového zákona o dobrovolnictví dojde ke zrušení stávající právní úpravy dobrovolnické činnosti dle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

D. Způsob promítnutí navrhovaného věcného řešení do právního řádu a soulad s ústavním pořádkem ČR, s mezinárodními smlouvami a se závazky vyplývajícími z členství v EU

Cíle předkládaného věcného záměru nelze dosáhnout novelizací platné právní úpravy, a to vzhledem ke koncepčně zásadně novému řešení. V návaznosti na vytvoření zcela nové úpravy dobrovolnictví (zrušení stávající) se předpokládají změny v zákonech, právních předpisech nižší právní síly a usnesení vlády. Změny se budou týkat odkazu na zákon o dobrovolnické službě, který se bude novelizovat a uvede se odkaz na III. část nového zákona o dobrovolnictví, který bude upravovat akreditované programy. Jedná se o následující zákony a předpisy:

- zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách,
- zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti,
- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí,
- zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi,
- zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu,
- zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky,
- zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce,
- usnesení vlády České republiky č. 92 ze dne 1. února 2010 o Zásadách vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy,
- MZDR 32717/2009/3 – zavedení dobrovolnického programu v nemocnicích

U následujících zákonů jsou předpokládány věcné změny, které jsou popsány v textu věcného záměru:

- zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění,

- zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů,
- zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Návrh je v souladu s ústavním pořádkem České republiky, mezinárodními smlouvami a se závazky vyplývajícími pro ČR z jejího členství v Evropské unii.

V právním řádu existují právní předpisy upravující určitou oblast výkonu dobrovolných aktivit, jako například zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 126/1992 Sb., o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži, ve znění pozdějších předpisů. Tyto právní předpisy mají vzhledem k platnému zákonu o dobrovolnické službě speciální postavení a zákon se na ně nevztahuje.

Jedna ze specifických výsečí dobrovolnictví EVS – je upravena na úrovni komunitárního práva (Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 1288/2013 ze dne 11. prosince 2013).

Dobrovolnictví se však také dotýkájí obecné principy práva EU z oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a z oblasti rovného zacházení, které musí být dodržovány i při práci dobrovolníků, neboť pojem „pracovník“ musí být podle ustálené judikatury Soudního dvora EU vykládán extenzivně. Návrhu se tak, v širších souvislostech dotýkají zejména následující dokumenty práva EU:

- Směrnice Rady 89/391/EHS ze dne 12. června 1989 o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci,
- Směrnice Rady 2004/114/ES ze dne 13. prosince 2004 o podmínkách přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem studia, výměnných pobytů žáků, neplacené dobrovolné přípravy nebo dobrovolné služby,
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - Sdělení o politikách EU a dobrovolnictví: uznání a propagace přeshraničních dobrovolných činností v EU /* KOM/2011/0568 v konečném znění */,

Další dokumenty práva EU, které mohou být návrhem dotčeny:

- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 375/2014 ze dne 3. dubna 2014 o zřízení Evropského dobrovolnického sboru humanitární pomoci („iniciativa Humanitární dobrovolníci EU“),
- nařízení Rady (EU) č. 390/2014 ze dne 14. dubna 2014, kterým se zavádí program „Evropa pro občany“ na období 2014–2020,
- rozsudek C-456/02 ve věci Trojani,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob při zpracování osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů,
- návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem výzkumu, studia, výměnných pobytů žáků, placené a neplacené odborné přípravy, dobrovolné služby a činnosti au-pair (celex 52013PC0151).

Dále se oblastí dobrovolnictví týká směrnice 2011/93/EU o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii.

E. Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, dále sociální dopady, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí

Návrh předpokládá oproti stávající právní úpravě vznik nových finančních nákladů pro státní rozpočet (bližší viz Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace kap. 3).

Zákon rozšíří daňové úlevy i na neakreditovanou oblast dobrovolnictví, umožní dofinancovat projekty vyčíslenou hodnotou dobrovolnické činnosti, zavede nové státní poplatníky zdravotního pojištění. Tyto výhody budou pro státní rozpočet představovat zvýšené náklady (bude nižší příjem do státního rozpočtu).

Na druhou stranu právní úprava povede k odstranění bariér pro rozvoj dobrovolnictví, což povede k jeho rozšíření a zvýší se tak hodnota odvedené dobrovolnické činnosti pro společnost. To bude mít pozitivní dopad na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty. Komplexní podpora dobrovolnictví přinese více možností pro rozvoj sociálních kompetencí jednotlivců a zvýšené možnosti jejich uplatnění na trhu práce. Dobrovolnická činnost aktivizuje sociálně vyloučené skupiny, osoby se zdravotním postižením, seniory i nezaměstnané a podpoří jejich účast na veřejném životě a v pracovním uplatnění. Přínosem je také ekonomická hodnota dobrovolnictví. Návrh může mít pozitivní dopad na životní prostředí zapojením většího počtu dobrovolníků v této oblasti. Na podnikatelské prostředí České republiky nebude mít návrh dopad.

F. Zhodnocení současného stavu a dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace

Přijetí navrhované úpravy nebude mít z povahy věci žádné dopady, které by byly v rozporu s principem zákazu diskriminace.

G. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Předkládaný návrh předpokládá zpracování osobních údajů, kdy na jedné straně zakládá zcela nová zpracování osobních údajů v souvislosti s nově upravovanou oblastí dobrovolnictví mimo akreditovaný režim, na druhé straně přejímá stávající zpracování osobních údajů v rámci akreditovaného dobrovolnictví, kde však některá již existující zpracování rovněž mění.

1. Zpracování osobních údajů v akreditovaném režimu

Vysílající osoba bude povinna stejně jako podle současné právní úpravy uzavřít s dobrovolníkem písemnou smlouvu a vést evidenci o výkonu dobrovolnictví. Zákon definuje povinné náležitosti smlouvy mezi dobrovolníkem a vysílající osobou. Bude zahrnovat identifikaci dobrovolníka a vysílající osoby. Dále bude povinnou náležitostí uvedení místa, předmětu, doby a rozsahu výkonu dobrovolnické činnosti, způsob zajištění stravování a ubytování dobrovolníka a rozsah doby výkonu dobrovolnické činnosti.

Důležitou součástí smlouvy budou ujednání:

- o tom, že vysílající osoba bude v průběhu výkonu dobrovolnictví informovat dobrovolníka o možných rizicích spojených s výkonem dobrovolnictví, která by mohla ohrozit život nebo zdraví dobrovolníka,
- podle povahy dobrovolnictví o předložení výpisu z evidence Rejstříku trestů, který musí odrážet skutečný stav a nesmí být starší než 3 měsíce,
- podle povahy dobrovolnictví o předložení potvrzení o zdravotním stavu dobrovolníka, ve kterém jeho praktický lékař (popř. kterýkoli praktický lékař) na základě posouzení zdravotního stavu dobrovolníka posoudí, zda dobrovolník může vykonávat konkrétní dobrovolnickou činnost,
- podle povahy dobrovolnictví o předložení potvrzení o seznámení dobrovolníka s prevencí infekčních nemocí včetně antimalarické prevence (profylaxe), vyžadují-li to podmínky území, ve kterém má dobrovolník působit,
- o náhradě nákladů spojených s cestou na místo působení a zpět,
- o náhradách ke krytí běžných výdajů na místě působení, které dobrovolník prokazatelně doloží v souvislosti s výkonem dobrovolnictví,
- o poskytnutí pracovních prostředků a osobních ochranných pracovních prostředků.

Pokud to bude vysílající osoba vyžadovat, může být součástí smlouvy ujednání o náhradách výdajů spojených s nezbytnou přípravou na účast dobrovolníka v akreditovaném dobrovolnickém programu.

Součástí smlouvy bude uvedení povinné součinnosti dobrovolníka při vedení docházky (evidence) u přijímající osoby, tak aby přijímající osoba byla schopna plnit povinnosti kladené na ni zákonem.

Další důležitou náležitostí smlouvy bude uvedení informace o úkolech dobrovolníka vyplývající mu z pracovněprávního vztahu, ze služebního poměru, z postavení statutárního orgánu nebo jeho člena, člena kontrolního orgánu, člena spolku nebo z postavení žáka anebo studenta školy, které dobrovolník plní u přijímající osoby, v případě, že vysílající osoba není zároveň přijímající osobou.

Výše uvedené náležitosti smlouvy, kdy řada z nich bude mít povahu osobních údajů dobrovolníka, jsou nezbytné pro řádné zajištění výkonu dobrovolnických činností v akreditovaném režimu, pro větší ochranu „klientů“, uživatelů dobrovolnických aktivit (zejména dětí, seniorů a dalších zvláště zranitelných osob), ale i samotných dobrovolníků a jejich oprávněných zájmů. Úprava náležitostí smlouvy z převážné části přebírá současnou právní úpravu náležitostí smlouvy při výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby a krátkodobé dobrovolnické služby při vyslání do zahraničí, ale uplatní se pro celý akreditovaný režim obecně, protože nová úprava již nebude rozlišovat mezi dlouhodobou a krátkodobou dobrovolnickou službou, resp. činností.

Novinkou mezi náležitostmi smlouvy bude uvedení informace o úkolech dobrovolníka vyplývajících mu z pracovněprávního vztahu, ze služebního poměru, z postavení statutárního orgánu nebo jeho člena, člena kontrolního orgánu, člena spolku nebo z postavení žáka anebo studenta školy, které dobrovolník plní u přijímající osoby, v případě, že vysílající osoba není zároveň přijímající osobou. Záměrem tohoto ustanovení smlouvy je maximální možné

odlišení výkonu dobrovolnické činnosti od výkonu jiných činností vyplývajících z jiných právních vztahů dobrovolníka k přijímající osobě. Vysílající osoba, která smlouvou dobrovolníka zavazuje, tak může kontrolovat, zda dobrovolník u přijímající osoby neporušuje zákonem daná omezení, která jsou definována v části první zákona.

Změnu v oblasti zpracování osobních údajů budou obsahovat rovněž ustanovení týkající se trestní bezúhonnosti a zdravotní způsobilosti dobrovolníka. V případě, že ministerstvo po projednání v akreditační komisi posoudí, že žadatel o akreditaci nedostatečně zhodnotil povahu dobrovolnictví, bude mít možnost v rámci akreditačního řízení zavázat vysílající osobu k úpravě návrhu smlouvy a k plnění povinností vymezených ve smlouvě v rámci ujednání. Ministerstvo tak bude mít možnost požadovat po vysílající osobě doplnění smlouvy tak, aby obsahovala povinnost předložit výpis z evidence Rejstříku trestů či předložení potvrzení o zdravotním stavu dobrovolníka, a to za předem daných kritérií.

Mezi kritéria, za kterých bude ministerstvo moci takto učinit, bude v případě bezúhonnosti patřit zejména, že se jedná o práci s osobami, které jsou definovány jako zvláště zranitelné oběti v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů, a dále o takové činnosti, při kterých by jejich vykonávání osobou, jež není bezúhonná, znamenalo nepřiměřené riziko v porovnání s přínosy, které tato činnost může znamenat.

Kdo se nebude považovat za bezúhonného, stejně jako kdo bude bezúhonnost posuzovat, je blíže popsáno v Návrhu věcného řešení věcného záměru zákona.

Splnění předpokladu bezúhonnosti se bude osvědčovat výpisem z evidence Rejstříku trestů, který musí odrážet skutečný stav a nesmí být starší než 3 měsíce. Žadatel, který není státním občanem České republiky, osvědčí splnění předpokladu bezúhonnosti též obdobným dokladem, který musí odrážet skutečný stav a nesmí být starší než 3 měsíce, osvědčujícím bezúhonnost, vydaným státem, jehož je žadatel státním občanem, a doloženým úředním překladem do českého jazyka. Pokud doklad obdobný výpisu z evidence Rejstříku trestů domovský stát nevydává, doloží se bezúhonnost písemným čestným prohlášením.

V případě, že během působení dobrovolníka v rámci dobrovolnické činnosti vznikne odůvodněná pochybnost, že dobrovolník nadále nespĺňuje podmínku bezúhonnosti, bude dobrovolnická organizace oprávněna po dobrovolníkovi vyžadovat nový aktuální výpis z evidence Rejstříku trestů (to bude platit i v případě, že se dobrovolnická organizace rozhodne vyžadovat výpis z evidence Rejstříku trestů i podle části II. návrhu).

Mezi kritéria, za kterých bude ministerstvo moci zavázat vysílající osobu, aby po dobrovolníkovi vyžadovala potvrzení o zdravotní způsobilosti, bude patřit zejména, že dobrovolnická činnost je vykonávána ve prospěch dětí, seniorů, klientů s mentálním, tělesným, smyslovým nebo kombinovaným postižením, klientů u poskytovatelů lůžkových zdravotních služeb a dále u takových dobrovolnických činností, při kterých by jejich vykonávání osobou, jež není zdravotně způsobilá, znamenalo nepřiměřené riziko v porovnání s přínosy, které tato činnost může znamenat.

Potvrzení o zdravotní způsobilosti vydá dobrovolníkovi jeho praktický lékař. V případě, že by doložení potvrzení o zdravotní způsobilosti ošetřujícím lékařem představovalo pro dobrovolníka nepřiměřené obtíže (např. dobrovolník – cizinec, který v ČR nemá svého praktického lékaře), může potvrzení vydat kterýkoli praktický lékař.

V případě, že během působení dobrovolníka v rámci dobrovolnické činnosti vznikne odůvodněná pochybnost, že dobrovolník není nadále zdravotně způsobilý, bude

dobrovolnická organizace oprávněna po dobrovolníkovi vyžadovat nové aktuální potvrzení o zdravotní způsobilosti.

Vysílající osoba bude dále povinna vést evidenci v rozmezí náležitostí definovaných v části druhé zákona (tj. datum zaevidování, jméno a datum narození dobrovolníka, druh a místo vykonávaných aktivit a jejich rozsah v hodinách v jednotlivých dnech) a dále bude evidence obsahovat písemné záznamy a doklady o plnění všech povinností vysílající osoby vyplývající ze zákona a z akreditovaného programu (mimo již zmíněné např. povinnost proškolit dobrovolníka, informovat jej o možných rizicích spojených s výkonem dobrovolnictví, která by mohla ohrozit jeho život nebo zdraví). Vysílající osoba bude povinna vést evidenci úplným a průkazným způsobem. Evidence bude muset uchovávána nejméně po dobu platnosti akreditaci, pokud z jiných předpisů nevyplývá déle. Vedení takové evidence je nezbytné, aby vysílající osoba či dobrovolník mohli uplatňovat zákonem přiznávané benefity (v oblasti daňové, sociální, důchodové, zdravotního pojištění, vydávání Osvědčení o vykonaném dobrovolnictví v akreditovaném programu) a dále pak z důvodu umožnění řádné a efektivní kontroly plnění zákonných povinností a podmínek akreditovaného programu ze strany ministerstva.

Vysílající osoba bude, stejně jako je tomu již za současné právní úpravy, povinna před vysláním dobrovolníka k výkonu dobrovolnictví uzavřít pojistnou smlouvu kryjící odpovědnost za škodu na životě, zdraví a majetku, kterou dobrovolník při výkonu dobrovolnické činnosti způsobí sám nebo mu bude při výkonu dobrovolnické činnosti způsobena. V rámci této smlouvy mohou být rovněž zpracovávány osobní údaje dobrovolníka.

Zákon uvede rovněž povinné náležitosti smlouvy mezi vysílající a přijímající osobou, které budou zahrnovat podmínky výkonu dobrovolnické činnosti u přijímající osoby. Některé z těchto náležitostí budou mít dopad i do oblasti zpracování osobních údajů. Ve smlouvě bude muset být uvedena osoba zodpovědná za realizaci dobrovolnického programu v přijímající osobě, předmět a doba a rozsah výkonu dobrovolnictví, doba odpočinku, podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dobrovolníků, způsob ubytování a stravování dobrovolníků, vybavení dobrovolníků pracovními prostředky a osobními ochrannými pracovními prostředky, způsob ověřování průběhu dobrovolnictví vysílající osobou za účelem kontroly dodržování smlouvy a hodnocení činnosti dobrovolníků, povinnost přijímající osoby vést evidenci výkonu dobrovolnictví pro jednotlivé dobrovolníky s uvedením počtu odpracovaných hodin v kalendářním měsíci a jejich rozvržení v jednotlivých dnech, postup při nedodržení sjednaných podmínek přijímající osobou, ujednání o povinnosti přijímající osoby informovat vysílající osobu o rizicích, která mohou ohrozit život nebo zdraví dobrovolníka, vzniklých v průběhu výkonu dobrovolnictví a přijmout neprodleně opatření, která tato rizika vyloučí, a v případě neodstranitelných rizik omezí.

Nově tak bude – jak z předchozího odstavce vyplývá - stanovena rovněž povinnost přijímajícím osobám vést evidenci výkonu dobrovolnictví pro jednotlivé dobrovolníky, a to již od prvního okamžiku výkonu dobrovolnictví u přijímající osoby. Důvodem je umožnění vysílající osobě plnit zákonnou povinnost vést evidence dobrovolnictví. Přijímající osoba pak tuto evidenci může navíc použít u prokazování vykonané dobrovolnické činnosti pro účely spolufinancování projektu. Evidence dokladující plnění povinností zákona o dobrovolnictví musí být archivována po dobu platnosti akreditace. Doba uchování dokladů souvisejících s daňovými výhodami se řídí zvláštním zákonem.

Ke zpracování osobních údajů bude, stejně jako je tomu již dnes, docházet rovněž v rámci akreditačního řízení. Žádost o akreditaci musí obsahovat rovněž identifikaci osoby odpovědné za realizaci akreditovaného programu či údaje o koordinátorovi dobrovolnictví a o jeho praxi

(např. formou profesního životopisu s uvedením kontaktů na doporučující osoby). Na rozdíl od současného stavu však již nebudou vyžadovány informace (a tím pádem ani osobní údaje) o konkrétních školitelích či supervizorech v rámci akreditovaného programu.

Vysílající osoba bude povinna informovat ministerstvo o změně skutečnosti rozhodné pro udělení akreditace, ke které dojde v průběhu platnosti akreditace, a to do 14 dnů ode dne, kdy se o takové změně dozvěděla. V oblasti osobních údajů se to bude vztahovat na změny týkající se osoby odpovědné za realizaci programu a koordinátora dobrovolníků.

2. Zpracování osobních údajů v neakreditovaném režimu

V této části návrh zakládá zcela nová zpracování osobních údajů, alespoň pokud jde o jejich zákonnou podobu, a to vzhledem k tomu, že upravuje tu část dobrovolnictví, která dle současné právní úpravy regulována není. Nicméně navzdory tomu, že neakreditované dobrovolnictví není dosud upraveno právním předpisem, tak existuje a tvoří dokonce většinu vykonávaného dobrovolnictví v České republice. V rámci takto formálně neupraveného dobrovolnictví již dnes v mnoha případech dochází ke zpracování osobních údajů dobrovolníků (uzavírání smluv, vedení evidencí apod.).

Návrh předpokládá ve své druhé části (tzv. neakreditovaném režimu) následující zpracování osobních údajů, která souvisí s čerpáním benefitů přiznávaných zákonem (aby mohly být benefity čerpány, a zjišťovány a kontrolovány podmínky pro jejich přiznání, bude nutné evidovat některé základní informace).

Zákon přesně upraví, za jakých podmínek bude mít dobrovolnická organizace povinnost uzavřít písemnou smlouvu a vést evidenci prokazující vykonané dobrovolnictví. Zákon stanoví, jaké konkrétní údaje musí evidence dobrovolnické činnosti obsahovat. Bude se jednat o datum zaevidování, jméno a datum narození dobrovolníka, druh a místo vykonávaných aktivit a jejich rozsah v hodinách v jednotlivých dnech. Tyto povinnosti vyvstanou pouze tehdy, pokud dobrovolník organizaci požádá o vystavení Osvědčení o výkonu dobrovolnictví, a dále pokud bude chtít organizace vykazovat čas, který dobrovolníci věnují svým činnostem, jako formu finanční spoluúčasti na projektech z veřejných prostředků. Pokud takové benefity nebudou čerpány, písemné smlouvy ani evidence nebudou vedeny. V případě, že dobrovolník požádá o vydání osvědčení až po zahájení výkonu dobrovolnictví a dobrovolnická organizace nepovede do této doby evidenci o vykonané dobrovolnické činnosti, bude povinna vydat osvědčení (a rovněž vést evidenci) od doby, kdy dobrovolník o osvědčení požádal.

Návrh dále předpokládá, že plnění poskytované dobrovolníkovi v souvislosti s výkonem dobrovolnické činnosti, ať již se jedná o bezúplatné plnění (stravování, ubytování, doprava, ochranné pomůcky a pracovní pomůcky, atd.) či úplatné plnění (kapesné v rámci zahraničních dobrovolnických aktivit), bude osvobozeno od daně z příjmu fyzických osob. Pokud bude chtít dobrovolník využít osvobození od daně z příjmu v souvislosti s poskytnutým plněním, bude muset dobrovolnická organizace vést evidenci, ze které bude patrné, že náklady vznikly při výkonu dobrovolnické činnosti konkrétního dobrovolníka, tudíž bude muset splňovat zákonem stanovené náležitosti evidence dobrovolnické činnosti. Písemná smlouva nebude požadována. Evidence nebude vyžadována, pokud dobrovolníkům nebudou plnění poskytována. Taktéž plnění poskytované v souvislosti s výkonem dobrovolnické činnosti příjemci dobrovolnictví, ve prospěch kterého je dobrovolnictví vykonáváno, bude osvobozeno od daně z příjmu fyzických osob, evidence odvedené dobrovolnické činnosti v tomto případě však nebude vyžadována.

Jednou z povinností, která bude na dobrovolnické organizace kladena, bude povinné poučení dobrovolníka o rizicích spojených s výkonem dobrovolnické činnosti, která by mohla ohrozit jeho zdraví a život. Pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu dobrovolnictví se použijí přiměřeně pracovní právní předpisy. Je pravděpodobné, že v této souvislosti bude rovněž docházet ke zpracování osobních údajů. Na dobrovolnické organizace dle druhé části se oproti třetí části návrhu nebude vztahovat povinné pojištění dobrovolníků, nicméně nelze vyloučit, že některé dobrovolnické organizace budou své dobrovolníky pojišťovat i v tomto režimu.

Dobrovolnická organizace bude oprávněna požadovat po dobrovolníkovi výpis z evidence Rejstříku trestů (či obdobný doklad), a to v případě, kdy povaha dobrovolnické činnosti bude neslučitelná s tím, aby ji vykonával dobrovolník, který nebude naplňovat podmínku bezúhonnosti uvedenou v části třetí návrhu. V praxi by to mělo být zejména v případech, kdy dobrovolník bude při své činnosti v přímém a pravidelném kontaktu s dětmi. Dobrovolnická organizace pak bude moci případnou neslučitelnost sama posoudit.

Obdobně bude moci dobrovolnická organizace vyžadovat potvrzení o zdravotní způsobilosti po dobrovolníkovi i v neakreditovaném režimu, zde ale bude posouzení, zda potvrzení vyžadovat či nikoli a jak s potvrzením naloží, čistě na zkušenostech a odpovědnosti dobrovolnické organizace. Pokud se ale tak rozhodne učinit, bude mít k tomu oprávnění.

3. Závěr

Se všemi osobními údaji bude ze strany jejich správců (dobrovolnické organizace, vysílající osoby, přijímající osoby, ministerstvo) muset být nakládáno striktně podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů. Vzhledem k tomu, že půjde o zpracování osobních údajů na základě zvláštního zákona a nezbytné pro dodržení právní povinnosti, bude moci správce zpracovávat osobní údaje v souladu s § 5 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů i bez souhlasu subjektu údajů. Při tom však bude povinen dbát práva na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů a dodržovat i další povinnosti stanovené zákonem o ochraně osobních údajů. Osobní údaje zpracovávané v rámci zákona o dobrovolnictví nebudou moci být bez souhlasu subjektu údajů zveřejňovány.

Předkládaný návrh tak respektuje zásadu přiměřenosti a zpracování osobních údajů zakládá pouze v případech, kdy je tak nezbytně nutné pro zajištění řádného výkonu dobrovolnictví, ochranu „klientů“, tj. těch, v jejichž prospěch jsou dobrovolnické činnosti vykonávány, i pro ochranu samotných dobrovolníků, dále pro umožnění čerpání benefitů přiznávaných tímto zákonem či jinými právními předpisy a neposlední řadě též pro umožnění řádné a efektivní kontroly zákonných povinností či podmínek daných akreditovaným programem.

H. Zhodnocení korupčních rizik

1. Přiměřenost, efektivita, odpovědnost, opravné prostředky, kontrolní mechanismy

Předmětný návrh je svým rozsahem přiměřený množině vztahů, které má upravovat. Současná právní úprava (zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, ve znění pozdějších předpisů) dopadá pouze na omezenou množinu vztahů, které v oblasti dobrovolnictví vznikají, kdy se tato omezuje pouze na dobrovolnictví vykonávané v akreditovaném režimu podle zákona. Cílem navrhované úpravy je naopak na základě dlouhodobé poptávky ze strany dobrovolnických organizací i dobrovolníků, podporované mj. i politickou reprezentací,

rozšířit množinu vztahů, na které se bude úprava dobrovolnictví (a z ní vyplývající benefity, ale i povinnosti) vztahovat, na co nejširší okruh vztahů spadajících pod novou úpravou jasně vymezené dobrovolnictví. Napravuje se tak dnešní stav, který je vůči řadě dobrovolníků a organizací vykonávajících stejné či obdobné činnosti jako dobrovolnické organizace v akreditovaném režimu prakticky diskriminační.

S širším okruhem upravených vztahů souvisí i rozšíření kompetencí orgánů veřejné správy. Navrhovatel se však při svých úvahách striktně řídil zásadou, aby kompetence orgánů veřejné správy byly úměrné skutečné potřebě vyplývající z návrhu nové právní úpravy. V nově upravovaném neakreditovaném režimu jsou navíc kompetence orgánů veřejné správy minimální (žádné povolovací režimy, sankce, kontroly) a budou souviset čistě s udělováním benefitů, které jsou v této části zákona přiznávány. V akreditovaném režimu jsou zachovávány současné kompetence, které již vyplývají ze zákona o dobrovolnické službě, avšak dojde k jejich zpřesnění a větší jednoznačnosti, aby se eliminovaly interpretační potíže. Návrh dále reaguje na 12ti leté praktické zkušenosti s aplikací zákona o dobrovolnické službě a v této souvislosti zpřesňuje některé kompetence, které jsou nezbytné pro vymáhání právní úpravy (např. možnost za zákonem daných kritérií uložit vysílající osobě požadovat po dobrovolníkovi doklad o bezúhonnosti či zdravotní způsobilosti, rozšíření kontrolní pravomoci z vysílajících osob i na osoby přijímající, kterým zákon rovněž ukládá povinnosti).

Zkušenosti z několikaleté aplikace zákona o dobrovolnické službě ukazují, že veřejná správa je schopna plošně kontrolovat i vynucovat dodržování regulace v oblasti dobrovolnictví, předkládaný návrh má navíc dílčími úpravami (viz výše) za cíl dosáhnout ještě vyšší efektivity v tomto směru.

Z návrhu je zřejmé, jaký orgán bude kompetentní v jednotlivých věcech rozhodovat. Převážná část rozhodovacích pravomocí má být (v souladu s dnešním stavem) v kompetenci Ministerstva vnitra, které bude příslušné k rozhodování o akreditacích, o dotacích pro akreditované vysílající osoby i ke kontrole plnění povinností daných tímto zákonem či v souvislosti s udělenými dotacemi. O dílčích benefitech vyplývajících z návrhu (benefity v oblasti daňové, sociální, zdravotního pojištění, kofinancování projektů činností dobrovolníků) pak budou rozhodovat ty orgány, které budou daný benefit udělovat. Soustředění většiny rozhodovacích pravomocí u Ministerstva vnitra vychází ze současného právního stavu, který se v tomto osvědčil a nedochází zde k excesům ani v tom smyslu, že by Ministerstvo vnitra tento stav zneužívalo, ani že by naopak nebylo schopno svým úkolům dostát. Navíc před rozhodnutím o udělení akreditace posuzuje žádosti poradní orgán – akreditační komise – ve které jsou zastoupeny i další ministerstva a Úřad vlády. Také poskytnutí dotace navrhuje Ministerstvu vnitra mezíresortní poradní orgán. Osoba odpovědná za konkrétní rozhodnutí je pak v rámci organizačních opatření Ministerstva vnitra jednoznačně určena.

Rozhodnutí či jiné formy právních úkonů, které orgány veřejné moci v souvislosti s návrhem budou vydávat, budou vydávána podle platných předpisů, které danou oblast upravují. Jedná se především o správní řád, kontrolní řád, zákon o finanční kontrole. V rámci výše uvedených předpisů jsou stanoveny i opravné prostředky a je upraveno i poučení adresáta o možnosti podat opravný prostředek. Předkládaný návrh pak neobsahuje žádnou úpravu, která by vylučovala či omezovala možnosti účinné obrany proti nesprávnému postupu orgánu veřejné správy. Všechny přidělené dotace jsou povinně zveřejňovány.

Návrh vymezuje konkrétně a srozumitelně oprávnění i povinnosti jednotlivých účastníků a jejich odpovědnost a předpokládá či přímo zakládá realizaci kontrolních mechanismů, aby nastavenou odpovědnost bylo možné rovněž efektivně kontrolovat a vymáhat.

2. Korupční příležitosti

V návrhu jsou upraveny oblasti, při kterých teoreticky může vznikat prostor pro korupční jednání, což ale platí obecně vždy, kdy je zakládána nějaká rozhodovací pravomoc orgánu veřejné moci. V tomto případě je to zejména rozhodování o akreditacích, dotační řízení, provádění kontroly či poskytování návrhem vymezených benefitů.

Korupční riziko je minimalizováno jednak tím, že návrh stanoví jasné povinnosti a podmínky, kterými je třeba se řídit (pozn. věcný záměr nemusí v tuto chvíli obsahovat komplexní řešení všech zmiňovaných problematik, byť se o to maximálně snaží, nicméně paragrafové znění již tyto parametry obsahovat bude) a dále tím, že postupy orgánů veřejné správy se zde striktně řídí jasnými pravidly danými konkrétními předpisy (správní řád, kontrolní řád, zákon o finanční kontrole, rozpočtová pravidla, zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy, interní akty řízení, povinnost uveřejňovat veškeré podklady související s poskytováním dotací ad.). V rámci těchto pravidel existují možnosti přezkoumání rozhodnutí či nesprávného úředního postupu.

Výkon státní správy pak může vykonávat pouze zaměstnanec, který je znalý problematiky a má předpoklady pro výkon činnosti na konkrétním svěřeném úseku. Zákon o státní službě pak vyžaduje na obsazování pozic úředníků provedení výběrového řízení, vyžaduje zkoušky odborné způsobilosti, pravidelné vzdělávání, nastavuje opatření, jež mají zabránit korupci ve státní službě. Správní úřady pak dále přijímají vlastní etické kodexy, interní protikorupční programy a další protikorupční opatření.

Na straně adresátů právní normy, zejména dobrovolnických organizací, pak návrh stanoví taková pravidla, aby v oblasti dobrovolnictví působily pouze způsobilé a transparentní organizace. Po dobrovolnických organizacích tak bude vyžadována trestní bezúhonnost či bude stanoveno, že musí splňovat podmínku veřejné prospěšnosti dle § 146 občanského zákoníku. Dobrovolnické organizace, které budou usilovat o akreditaci dobrovolnického programu, budou muset navíc splňovat podmínku, že jim byl zapsán status veřejné prospěšnosti podle zvláštního právního předpisu. Rovněž přijímající osoby v akreditovaném režimu budou muset být veřejně prospěšnými dle § 146 občanského zákoníku. Kritéria bezúhonnosti jsou navrhována pro vymezené případy také pro samotné dobrovolníky. Mezi dobrovolníky a dobrovolnickými organizacemi obecně či mezi vysílající a přijímající osobou v akreditovaném režimu bude muset být uzavřena smlouva, která bude muset obsahovat náležitosti uvedené v návrhu, což rovněž přispěje k větší transparentnosti vykonávaného dobrovolnictví.

3. Transparence a otevřená data

Ministerstvo vnitra již za současného právního stavu uplatňuje princip maximální transparentnosti a otevřenosti vůči adresátům zákona o dobrovolnické službě. Způsobem umožňujícím dálkový přístup jsou zveřejňovány podrobnější informace o dobrovolnictví, o zákoně a jeho novelách, odpovědi na nejčastější otázky, jsou k dispozici ke stažení užitečné dokumenty a vzory, podrobnější informace a požadavky k akreditačnímu i dotačnímu řízení. Jsou zveřejňovány akreditované programy i informace o dotačním řízení a přidělených dotacích. Toto bude naplňováno a nadále postupně rozšiřováno i v případě přijetí nové právní úpravy.

4. Srovnání se stávající legislativou a dobrou praxí

Navrhovaná právní úprava navazuje na pozitiva současné právní úpravy oblasti dobrovolnické služby a zároveň řeší nedostatky a problematická místa stávající úpravy, přičemž vychází z více než 12ti leté praxe gestora problematiky, z připomínek uplatněných dalšími ústředními orgány státní správy, ale rovněž i z připomínek, podnětů a dobré praxe subjektů, které přímo realizují dobrovolnictví v České republice nebo se na jeho realizaci úzce podílejí (dobrovolnické organizace, dobrovolníci, příjemci dobrovolnictví, zájmová sdružení neziskových organizací apod.).

5. Sběr dat o zjištěných korupčních rizicích

Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy stanoví, že úředník či zaměstnanec veřejné správy je povinen oznámit svému nadřízenému nebo orgánu činnému v trestním řízení jakékoli korupční jednání nebo podezření na takové jednání, o kterém se hodnověrným způsobem dozvěděl.

Problematika korupčních rizik bude rovněž zohledněna při plánovaném přezkumu účinnosti regulace, která je blíže popsána v materiálu k hodnocení dopadů regulace (RIA).

Na závěr lze konstatovat, že problematika dobrovolnictví se na základě již řadu let realizovaných zkušeností nejeví jako oblast se zvýšeným korupčním rizikem. Navrhovaná právní úprava má navíc za cíl upravit tuto oblast a její instituty oproti současné právní úpravě jasněji, srozumitelněji a přehledněji, nastavit nové podmínky transparentnosti a tím přispívat i ke snížení korupčních rizik.